

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къырал жумушпа

Михаил МУРАШКО: Республикада проектни толтурууну бек изи сынаунуча юлгюге тутаргъа боллукъду

Россий Федерацияны саулу къырал министр Михаил Мурашко бу кюнде Къабарты-Малкъарда къырал жумуш бла болгъанды.

Федерал къуллукъну КъМР-ни Башчысы Казбек Кокоев эмда республиканы саулу къырал министр Рустам Кабибатов бла бирге Республиканы клиника болнычыны сауусалгъа биринчи болуп къууларгъа жагъы бөлөмюню къыяландыла.

Терк медицина болушукъ берген стационар бөлөмю шенденди эмда жарашдырылганды. Республиканы клиника болнычыны баш врачы Хасан Тетов билдиргенча, бу бөлөмю къуула турп, аялу технологияны, цифра амаланы синдирме, ишни къуура, багъу эмда ону этрап да бирча тынгылы болууларына энчи эс берилгенди. Багъу амалына инфраструктураны медицина сыны эмда терк медицина болушукъ берюну арасы бла байлалыкъда сауусу жетирлигини окуна белгили къыяландыла. Аургу-анчы жашауна къоркъу болгъанына бла къалганына

на кере анга цифралы белги тохташдырылады. Ма анга кере терк болушукъ керек болгъанына багъуу бөлөмюге келешедиле.

Бу багъуу уржудени юге бөлөмюне: аягы юсюнде болгъан сауусалгъа — жашил, даим къа-къуулакъ болууну изленгенге — сары, бек къыйын сауусалгъа — къызыл.

Жагъы бөлөмю ачылгъаны озгъан терг аны ичинде мында 8 миңден аслам сауусалгъа тынгылы медицина болушукъ берилгенди. Аланы араларында уа аварияда, бийликден жыгылгъанла, аберилери койгенге, инсульт болгъанына ишкликке тошпенге, улангъанла, баша аур сауусалгъа да бар эдиле. Бөлөмю бир сутканы ичинде 150 сауусуу алып къаргъан олгъары бардыла. Томограф сауусуу башдан-аякъ тинтип, сезелени бир такыйканы ичинде чыгарып береди. КТ кабинет операцияла этиген отуу бла байлашдырылады. Ол а, керек болгъанда, сауусуу мычмай жарыгъа онг береди.

Терк болушукъ берген стационар бөлөм къан тамыра бла байлалы аурду олгъары болгъанла эмда ачыгъанла багъынан аралыкъ тынч етеча орналыды. Ол да терк медицина болушукъ берилме, къууулу ишлерге да себеплик этеди. Бөлөм хайырланлыгъа берилген бла инсультлары болгъанына араларында койшген къанлары энчи дарманла бла жукартып,

бөлөмден, сакъатлыкъдан да сакълангъаны саны 62 проценте етеди. Жолда аварияда аур жараладан өлгенни саны да эки кереге азайгъанды. Болжалгъа салымазлыкъ 166 операция этигенди.

Михаил Мурашко бытыр июнда хайырланлыгъа берилген биринчи поликлиниканы да жокартады. Анга шендого оборудование бла жалчытылгъан эмда заманга кере жарашдырылгъан кабинетлери уржудени нын баш врачы Заурбек Батыров кюрготтенди.

Поликлиниканы ачылууна видео байлалыканы амалы бла Президент Владимир Путин да къауушкан эди. Аны къурулушу «Уаъкъ эмюроло эмда тери жашау» миллет проектте кере бардырылгъанды. Ол 9 миң квадрат метрден аслам жерни алды. Учрежденини алгъынны мекмандан коню керге улду. Мында бир сутканы ичинде 500 сауусуу жумушлары тындырыча онг бардыла.

Аны къырына, амбулатор берген бөлөмден, кондозго стационардан сора да, онкология болушукъ берюну, ауруну тохташдыруу арасында бир жылда 20 миңден аслам тинтип бардырыча кюню болгъан ондоскопия бөлөм да киредиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Кокоеву Жер-жерли самоуправленияны кюню бла АЛГЪЫ УЛА УУ

Жер-жерли самоуправленияны органынын хурматлы ишчилери! Сизни профессионал байрамгъыз бла алгышлай!

Бююклюкте жер-жерли самоуправленияны органыны боюнларына кеп борчаны толтуруу жапы бла уллу жууапаллыкъ салынады. Сизни къыйметли эмда къурулушу ишлеулеге кере болушукъ инновация Проектти Владимир Владимирович Путинни башломчылыгы бла жашауда бардырылгъан миллиет проектте эмда тириелени тапалдыруу, ЖКХ-ны, социал эмда транспорт инфраструктураны иленилуу жапы бла регион программага къошумчулуулары.

Жауапты жасууларны бла къуууларны сиз кимден да ити билесиз. Армак коню сизге тургъон жасуулары, жумушлары бла да бек алгы сизни алгылыгъа келедиле, жашаулары ити.

Ула уу ити жагъна толрениге деген умтуларны сизни бла байламы этедиле. Республиканы жер-жерли самоуправление органыны боюнлары салынган борчаны бет жаркылы толтурууларыни белгилери тиешилди.

Сау болуугъу шиниге жууалы кеден къаюулары, аны немисли толтурууларымы, адаллыкъ бла очкъ эмда бирге ишлеулеге халда селешире интенингизди ючюн.

Энчи аскер операция къатышханлыгы бла аланы юйорлерине болушукъгъа ден бардыруу огурду эмда жадауугуу шиниге ючюн а энчи ишпас этерге сеюме.

Къабарты-Малкъаргъа, аны халкъына хайырлы ишчилери ичери оры да бет жаркылы толтуруулуугуула бир ишкеллиги жокъду. Борыгъызга да жетишлеке тежебиле, бар итиликке да сизни болсунал!

Парламент

Бек башы — энчи аскер операциягъа къатышханланы не жапы бла да онгдуруу

Парламентни башчысы депутатта бу соруну дайым да озенгенери, он контролда болгъаны эмда профилини министерство озелени белгилчи этил тургъанын чертеди.

Энчи аскер операциягъа къатышханлыгъа себеплик — ишибизде баш магъаналы жумушду, аны бла бирге ол бизни инсанлыкъ борчубуду. Бююк Къабарты-Малкъарда алгъа болушукъ системасы къууларгъа, аны магъаналы жумушла киргенде, аны телуенди башлап, социал жумушлары толтурууга дери.

Алай бу иш жеринде турмайды, ол санда праволу база жагъыртылады. Бизни борчубу мадарлары кенегетген бла бирге хайырлыкъларын ёсдюрюрге, керексиз чырмаулары кетериге, хар юйорге да энчи кеден къараргъанды, дегенди Татьяна Егорова.

КъМР-ни Парламентини башчысы Татьяна Егорова законла чыгаруучу органы президиумну кезилуу жыйынуу бардыргъанды. Анда «правительстволу саягъатда» энчи аскер операциягъа къатышханлыгы бла аланы юйорлерине себепликни мадарлары сюзюлгендиле.

РФ-ни Къоруулу министрствосу бла келишим этген инсанлыгы бла аскерчилеге бойыл 1 апрельден бир кере 2,1 миллион сом теленди. Резерв полкда къуллукъ этиген юсюнден келишимге келгъ салгъанлыгы уа аны өлчөми 2,4 миллион сомгъа жеткенди. СВО-гъа къатышханлы юйорине социал болушукъ берилген кезиде, къолайлыкълары орталыкъ өлчөмини сангъа эмда, аскерчини фидаласы тергелмейди. Россияни Жигити деген сыйлы ат берилгенде, СВО-да этген батырлыгы ючюн РФ-ни орденлери бла саугъалангъанла, къаууаны ветераны ат берилгенде эмда операцияны кезилуенде аушкъаны юйорлерине жашау журт ишлетирге жер юлюш бөлөнеди. Жери алырга унамагъанла, КъМР-ни Правительствоу бегими бла, Уруну эм социал къоруулу министрствосу 250 миң сом тередиле.

«Транспорт налогу юсюнден» законну 6-чы эм 7-чи статьялары киргилген тозигиле тиешилликде СВО-гъа къатышханла эмда аны кезилуенде ашкъаны юйорлерине транспорт налогдан эркин этилгендиле.

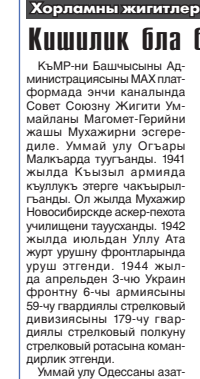
Ахыры 2-чи бетдеди.

Хорламны жигитлери

Кишилик бла батырлыкъ

КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны МАХ платформада энчи каналдыла Совет Союзун Жигити Умайлыны Магомед-Герийни жашы Мухамжиге эсгерди. Умай улу Огъары Малкъарда туугъанды. 1941 жылда Къзыян армияда къуллукъ этерге чакъырлыгъанды. Ол жылда Мухамжир Новосибирскде аскер-пекота училищени таускъанды. 1942 жылда июльдан Улуу Ата журт уруну фронтларында уруш этгенди. 1944 жылда апрельден 3-нч Украин фронтну 6-чы армиясыны 59-чу гвардиялы стрелковий дивизиясыны 179-чу гвардиялы стрелковий полкуну стрелковий ротасына командирлик этгенди.

Умай улу Одессаны азат-

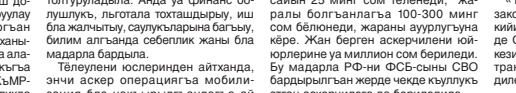
ны жесирге алгъанды. Ол сермеш ючюн Умайлыны Мухамжир жигити даражасы — Совет Союзун Жигити деген ата — кюрготулгъанды.

1946 жылда декабрде залгъа деп эркин этилгенди. 1948 жылда 17 февралда замансыз дунгын алышханды. СССР-ни Президентини 1990 жылда 5 майда Къзы бла тамата лейтенант Умайлыны Магомед-Герийни жашы Мухамжиге Улуу Ата журт урушда кюрготкен кишиликти эмда батырлыкъны ючюн өлгенден сора Совет Союзун Жигити бийик ат берилгенди. Ол Ленинни, Къызыл Байракны, Александр Невскийни, Улуу Ата журт урушуну биринчи даражалы орденлери, бир неча майдала бла саугъалангъанды. 1995 жылда Огъары Малкъар эмда анга эсгертиме орнатхандыла.

Правительстволу саягъат

Правительстволу саягъатта белгиленген соруну озсенген башполканы уруну эм социал къоруулу министрни къуллугуну толтурууна Анатолий Шетов этгенди. Ол айтханыча, СВО-гъа къатышханлыгы бла аланы юйорлерине социал болушукъгъа энчи эс бурлады. Бу жумушда КъМР-ни Башчысыны Указына тиешилликди топуруладыла. Анда уа финанс болушукъ, лыгътала тохташдыруу, иш бла жалчыуу, саулыкъларына багъуу, билим алгъанла себеплик жапы бла мадарла бардыла.

Телуенди юсеринден айтханда, энчи аскер операциягъа мобилизация бла чакъырлыгъанлыгы алай сыйын 25 миң сом теленди, жаралы болгъанлыгына 100-300 миң сом бөлөнеди, жараны аурулуугуна кере. Жан берген аскерчилени юйорлерине уа миллион сом бериледи. Бу мадарла РФ-ни ОФС-сыны СВО бардырылгъан жерде чекке къуллукъ этген аскерчилеге да бериледиле.

«Эм уллу байлыгъыбыз бир бирни багъалагъан, сый-намысны билген кеп миллетли адамларыбыздыла»

Бююк Россейде жер-жерли самоуправленияны кюнюдо

мени атам бла аммаларым ёсдоргендиле.

Тукъумубуз республикагъа кылай тохшанды дегенде, аптам Рязань областында, аммам а - Луганскда, Ала Башкирида тохшанды, анда шакъта ишлеп тургъандыла, алай саулыкълары бла байлалмы бери кечгендиле.

Элге башчылыкъ этиу къыйын ишди кабинеттен чыгъарылай, тауусулуп къалмайды. Болду, кетеме ишден деген кезуу болгъанмыды?

Жер-жерли власть органдала ишленгени он жылдан артыкъ озгъанды, он санда эли таматасыны орунбасары да болгъаныла. Кенжени алгъынны башчысы Олег Пшеноков манга насихатчылыкъ этгенди, адамла бла ишлерге юйретгенди. Аны айтханды, бу къуллукъгъа келенинде, ишини экин, борчлары, муратлары да ичинден билгенге.

Элге керекли жумушуну тамамлапмасагъ, кесинге ачуланаса, къыйгъы этесе. Алай, тингюлюп къалмай, къырал берген олгъаны хайырланлы, муратла гъа жетиширге керекди. Хайыр келтирсенг, бир эл-

Оноу

Къазауатлада жаралы болгъанлыгъа таплыкъгъа

РФ-ни Уруулу эмда социал къоруулу министрствосу аскер къазауатлада жарала алып сакъат болгъанлыгы къартлыкълары бла байламы страховой пенсияны болжардан ала тохташдыруу юсюнден закондательствону болумлары кимле хайырланлыгъа болушукълары юсюнден къошкъ халда аныгъатлауа этеди, деп билди.

Съз «Страховой пенсияны юсюнден» Законну аскер къазауатлада жарала алып сакъат болгъанла къартлыкълары бла байлалмы пенсияны ала тохташдырыла болжардан ала чыгъаргъа болушукълары кюрготилген болумлары юсюнден барды. Алагъа кере эр кишиле, 55 жылда, тиешилуу 50 жылда пенсияны чыгъаргъа эркиндиле. Жаланда аланы

Сый берюу

Жаркыландыруу амаланы уста хайырлана

Бу кюнде ишин жагъчы бардырылгъан «Билим» деген россияли общество бешжыллыгъын белгилейди. Аны бла байламы республиканы оноуучу Казбек Кокоев МАХ каналда былай жазгъанды:

«Билим» бизни къырлары ортетгили жаркыландыруу биригулерине саналады. Анда ишленген профессионаланы жерогими теринден къызыл жакътыргъа, ыракет жашуу къуурагъа керекме. Тамамлырча жумушла уа келдоло: жашуу журт-коммунал молкде, адамлары саулыкълары сакъадыла, билим бериде, инфраструктураны айнагъыла да.

Ахыры 2-чи бетдеди.

номер бла эсепте алынгъанды къабыл кюрготкен аныгъатлауа тозигиле кийриуню юсюнден» 2025 жылны 24 декабринде чыгъарылгъан 734-н номерли буиругъуна тиешилликде РФ-ни Уруулу эмда социал къоруулу министрствосу аскер къазауатлада жарала алып сакъат болгъанла къартлыкълары бла байлалмы пенсияны ала тохташдырыла болжардан ала чыгъаргъа болушукълары кюрготилген болумлары кимле хайырланлыгъа болушукълары юсюнден къошкъ халда аныгъатлауа этеди, деп билди.

Съз «Страховой пенсияны юсюнден» Законну аскер къазауатлада жарала алып сакъат болгъанла къартлыкълары бла байлалмы пенсияны ала тохташдырыла болжардан ала чыгъаргъа болушукълары кюрготилген болумлары юсюнден барды. Алагъа кере эр кишиле, 55 жылда, тиешилуу 50 жылда пенсияны чыгъаргъа эркиндиле. Жаланда аланы

стажлары 25 эмда 20 жылдан аз болмагъа керекди.

Россияни Уруулу эмда социал къоруулу министрствосуну аныгъатларына киргилген къошкъагыла кере, башчы аныгъатлауа закондательствону болумлары ДНР-ни саулангъан юйорлени, ЛНР-ни халкъ миллициясы къаууларында, ДНР-ни бла ЛНР-ни аскер бегимлери бла организирде да 2014 жылны 11 майында башлап аскер къазауатлада къатышханла, дагында РФ-ни Саулангъан Юйорлерине Указыны, ДНР-ни бла ЛНР-ни тирелеринде энчи аскер операция бардыруу жапы бла салынган борчаны толтуруугъа себеплик этген организирде да 2022 жылны 24 февралдан башлап Запорозжье эмда Херсон областлары тирелеринде уа 2022 жылны 30 сентябрден башлап келишим этген (баша право хайыр болган) инсанла да хайырланлыгъа эркиндиле.

Назмусу, жыры да — жарыкъ

3 бет

Шенгююгю излемлеге келиширге итине

4 бет

Хурметли жамауат!

Телефонугъу бла бу QR-кодну хайырлана, «Заман» газетте жазылырга онг барды. Алайды да, жазылыгъы, быйлыгы жылда газет бла бирге болуугъу!

Белгилеу

НАЗМУСУ, ЖЫРЫ ДА – ЖАРЫКЪ

Кыуылланы Квайсын атлы Малкыр кырал драма театрда Къабарты-Малкыр эм Къарачай-Черкес Республиканы халкь поэти, КъМР-ни Кырал саугасыны лауреаты, КъМР-ни маданиятыны сыйлы ишчиси, Фамхулу пост Сюзайланы Ахматы 85-жыллыгына аталган ингир болганды.

КъМР-ни Правительствосуну Председетлиги орунбасары Марат Хубиев КъМР-ни Башчысы Кабоек Кокосуну алгышчылар окугунданды. «Сизни юбилейгиж жалаңда Къабарты-Малкырга угъай, битеу Россоейга да маңа-маңа, огулду ишди. Чыгъармачылыгыбызга Къуылланы Квайсын,

жюрготенимиз да зыштымеген, болушда манга. Ким эди ол, деп сордасъыз, жуубам: Ахматын жашай! Ахматын бек иги чыгъармалары жашардыла. Аланы бири бла кыйналган заманга бетден-бетте тобогениме, ол маңа-маңа кыс узаганды. Не айттаймыз буюн? Ахматын болму кытаптарын окудула, мени илму кытаптарыны

уа – угъай. Болсада, мен окумагъан кытапларымы сауылармыкыма Ахмата», – дегенди. Юбиляр «Октаймы кытаптарыны, Адам!» – деп айткъды.

Поэт хар сахнагъа чыккъан артисте жорек ырызлыгын билдирип турганды, хар алгышкъ сёз жюргенине жеткенди.

Бу юбилей ингирни башкалар энчилиги бар эди: битеу жырыла барыбыз да кёрден биле эдик, битеу айтылган назмулары да окугъанбыз. Сюзайланы Ахматын поэзияны халкь эшиткенди, тизгинери жюргенимизде тамырлангандыла. Малкыр театр

Огларны Керим, Алим Кешоков, Евгений Ештулюев бийик багъа бергенди. Сиз малкыр адабиятын терели ызы бардыргъансыз, айнахтансыз. Энтта да бийик жетишимилге жетимиз, хар кюногюнго илманы жарыгы жараткъсыз – деген алгышылга зал да къошулуп, кызыу кырасуа турганды.

КъМР-ни Парламентини комитетини башчысы Текуланы Амырбий: «Сиз жаш адамга болушук этгенлей турганысыз, насийат сёзлеригиз зомбирдасиле. Мен жырчы болуп, биринчи атламлары этгенде, сиз радиокomiteтер баш редактор эдик, хар тобошенимизден кёллендиренимиз бек багыты эдик. Сиз болушук – дегенди эм поэтика КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасын бек багулардыла.

Ызы бла министрстволаны эм район администрацияны келечилери да алгышылга сөзле айткъанды. Къабарты-Малкырыны Жашуучулары сосоуну башчысы Байтугуланы Исмаилов а Россоейны Жашуучулары сосоуну Сыйлы грамотасын бергенди.

«Бирлик» жаматат организацианы башчысы Сулейманы Ахмат, профессор Абдушаны Магомед поэтика кытаптары миллетли байлыктарыгъанларын черткенди.

Филология илмуланы доктору Адам Гугов: «Биз Ахмат бла шувелук жюротенимиз кёл жылыла озгандыла. Бир жол жашуучу бек кыйын кезуу болганды. Болушук керек эди. Сора бир адам, мени алим болганымы да билмеген, Сюзайланы Ахмат бла шувелук

жюрготенимиз да зыштымеген, болушда манга. Ким эди ол, деп сордасъыз, жуубам: Ахматын жашай! Ахматын бек иги чыгъармалары жашардыла. Аланы бири бла кыйналган заманга бетден-бетте тобогениме, ол маңа-маңа кыс узаганды. Не айттаймыз буюн? Ахматын болму кытаптарын окудула, мени илму кытаптарыны

уа – угъай. Болсада, мен окумагъан кытапларымы сауылармыкыма Ахмата», – дегенди. Юбиляр «Октаймы кытаптарыны, Адам!» – деп айткъды.

Поэт хар сахнагъа чыккъан артисте жорек ырызлыгын билдирип турганды, хар алгышкъ сёз жюргенине жеткенди.

Бу юбилей ингирни башкалар энчилиги бар эди: битеу жырыла барыбыз да кёрден биле эдик, битеу айтылган назмулары да окугъанбыз. Сюзайланы Ахматын поэзияны халкь эшиткенди, тизгинери жюргенимизде тамырлангандыла. Малкыр театр

Огларны Керим, Алим Кешоков, Евгений Ештулюев бийик багъа бергенди. Сиз малкыр адабиятын терели ызы бардыргъансыз, айнахтансыз. Энтта да бийик жетишимилге жетимиз, хар кюногюнго илманы жарыгы жараткъсыз – деген алгышылга зал да къошулуп, кызыу кырасуа турганды.

КъМР-ни Правительствосуну Председетлиги орунбасары Марат Хубиев КъМР-ни Башчысы Кабоек Кокосуну алгышчылар окугунданды. «Сизни юбилейгиж жалаңда Къабарты-Малкырга угъай, битеу Россоейга да маңа-маңа, огулду ишди. Чыгъармачылыгыбызга Къуылланы Квайсын,

жюрготенимиз да зыштымеген, болушда манга. Ким эди ол, деп сордасъыз, жуубам: Ахматын жашай! Ахматын бек иги чыгъармалары жашардыла. Аланы бири бла кыйналган заманга бетден-бетте тобогениме, ол маңа-маңа кыс узаганды. Не айттаймыз буюн? Ахматын болму кытаптарын окудула, мени илму кытаптарыны

уа – угъай. Болсада, мен окумагъан кытапларымы сауылармыкыма Ахмата», – дегенди. Юбиляр «Октаймы кытаптарыны, Адам!» – деп айткъды.

Поэт хар сахнагъа чыккъан артисте жорек ырызлыгын билдирип турганды, хар алгышкъ сёз жюргенине жеткенди.

Бу юбилей ингирни башкалар энчилиги бар эди: битеу жырыла барыбыз да кёрден биле эдик, битеу айтылган назмулары да окугъанбыз. Сюзайланы Ахматын поэзияны халкь эшиткенди, тизгинери жюргенимизде тамырлангандыла. Малкыр театр

Огларны Керим, Алим Кешоков, Евгений Ештулюев бийик багъа бергенди. Сиз малкыр адабиятын терели ызы бардыргъансыз, айнахтансыз. Энтта да бийик жетишимилге жетимиз, хар кюногюнго илманы жарыгы жараткъсыз – деген алгышылга зал да къошулуп, кызыу кырасуа турганды.

Мен сюеме танг альнда
Бешда Тау эл канат жайтса.
Хар небис да илги болур,
Аллах айтса, Аллах айтса.
Мен сыймаймы инсаньды
Ырыксыз алим салса.
Бир таулу да элим алай,
Аллах айтса, Аллах айтса.

Баям, башханы ачмуун сөзө билмеген адам бир заманга да кези поэт болушук тойюлдю. Соиймеклини ойнамаган, багъаламаган да сөзө жылуу кийирмес. Сюзайланы Ахматын назмуларында жюргени жылуу сөзледиле. Адамны жюргени кюча жана сөз, назму тизгинерини кюн тапкъла жарыгырыгъандыла. Тынгалыгызы анысына аталган назмудан тизгинеле:

Сени огулду къолларыгъа
Аур башымы салгайм,
Бу жашууну токънулардыгъа
Бардырча, кюн алайым.
Кюн тушуча, жылы къолларым...
Башымы салсам алга,
Мен билемиз су болукларым
Жюргенимизде жарала.

Дагыда юбилей ингирде Сюзайланы Ахматын тилек-назмурлары айтылгандыла. Поэт сөз бла ишлейди, сөзюно кюча бла келлик заманы суратлары этеди. Бизни кеси кёрген сырттагъа

Тепленаны Алим, Холаманланы Квайсын, Евгений Саенко, Анон Хусинов бла Жаболаны Замира, Занжианланы Марат, Атмерзаланы Танзила, «Эрирей» эм «Жашлыкъ» ансамбльлер жайлашдыла. Юбилейни назмулары Сюзайланы Инис, Мызыланы Абулкер, Гугуйланы Арафат, Джалпуланы Марат, къабарты тилде Ахмат Муратов окугъандыла. Бек къуандырган шарт: школдула да окугъан эдиле назмудла – Амалия Губожова бла Юрий Дюпжонко.

... Тамата тейобоз болган къярада кылайи кючюбюз биз! Сөзюс, Сюзайланы Ахмат алыкъ кён сейрлик назмудла жаракъды. Ким билсин, ала да алыкъ халкъ жырла болуп.

БАЙСАЙЛАНЫ Марият.
Суратланы МАМАЙЛАНЫ Алий алганды.

Сөз ючюн, элде Къудайланы Тебо деген хурметли адам болганды. Тугузым адамлары арлы аллай эдиле аны бла онулушты болгандыла. «Тебо келечин болса, ишинг къураллыгына ишеклик жокъды», – дегендиле былтырчыла. Жашны, къзыны жанындан адамга аны бек ышангандыла. Ол келечикти эрп тил къызын келешимил неда жашуа эгалимиз болганды. Башха ишле да этилендиле. Ишден сора уа энчи жашуа да бардырылганды. Кюз арты – тойланы кезиу. Аспамсызда ноябрьны акырында, декабрьны уа ал конеримде.

Жашынг жетсе – къзын алы, къзынж жетсе – эрге бер, дейдиле. Ол ишни жуукътенд онулушты эткендиле, жашны, къзыны да бошпал къоймагъандыла. Ала ата-анай айткъан сыйна эдиле. Жаш да, къыз да бир бири жаратсала, тукумда, элде намсылары, сыйлары жюргөн аксыкъалындан ол къзыны юкюне келечиле иткендиле. Кызыны жанындан да аллай адамга ары тобогендиле.

Кызыла, жашла, бир билерин алышдылар, токътусуз тепсендиле. Ким кёл къыз бла тепоер, кыайи къыенча жашны аргыры деп, тепсендиле бир билери бла эришгендиле. Абзеваны жашла, къызла да, къолларындан туруп, тегерек барып тепсендиле. «Асланбийле» жашла аяк бармакларында ояклендиле, аяк бюккендиле. Тоз тепсеуде уа къзынла, азыры уа къыздан, аяклары жерге жетпей, ууп баргъан сунар эдиле.

Ишленген да эте, къуанчылары да бардыра, озган ёмюрюне 20-30-чу жылларында былтырчыла жашуучуларын алай ётдюрдендиле.

ОСМАНЛАНЫ Хайса.

Мектеп

«Жаш тёлнюню бюгюн тюз жолгъа салыу тамблагъы кюнге къайгъырыгъу»

Усталыкъны жалаңда тишырылагъа жюкленип баргъанын эслерчады. Алай тамблагъы тёлнюню жашауыгъа жазырлауда школларыбызга Фамхулу эр киши усталаны келиуери изленди. Биз бюгюн сизни элиле, коллектив, окуучула да бирча аруу кёрген жаш усталардан бири бла танышырыгъа сюебиз. Ол Малкырларны Асланын жашы Аскерди. Аскер «Жахотия эли школунда физкультурадан устал болуп ишлейди. Огулду, аделин жаш усталыкъта адамдан сора, элине, жерине, арбызана, жуукъ-тегине, кеси окугъан школгъа къайтып, бек жарыкълы урунда. Аны коллективде аруу кёрдиле, сабыле уа тенгерине, шуёкларына, жашуа жолларын кёргозторук аста насийатчыларына санайдыла.

– Аскер, хар адам да сайлагъан усталыгындан аз уаукулук алыргъа сюеди. Сенде алай сезим бармыды?

– Табыз бла анабыз этгемче, манга да жюргетигиз тархан усталыкъны сайлагъыз деп юйретгендиле. Жалаңда ол усталыкъ адамлагъа жарарча болуп, дегендиле. Ала бла, адегемче, адегемче медицина сайлайды, мени а Къабарты-Малкыр аргарын университетини къурулуш инженерини бөлюмюне киреме. Алай диплом алып, элге келгенден сора, сабылей спортту бек сойгеним себетили школда ишлерге акъыл этип, физкультура жаны бла усталыкъ алгъанма. Аны бек жаратып, сабыле бла ишлерге келгенгемче.

Окуучулары жарарлагъа жюргюйдюле, эришулеге казырылып, жетишимле казырып итиндиле. Алаге не жаны бла да онла табаргъа, саулыкъларына, жашуучуларына жаратланы излерге келнебиле. Сабыле бла ишленген кыйылыбса да, бек сойирди.

– Сен ишленген школда спорт секцияла, кружокла бармыдыла?

– Энди элде школдада, алып шахарлада, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

Окуучуларыбыз бир бирини ишин багъалы билген, керек болса, не жаны бла да он тапдыргъан адамлагъа. Алтайланы арасында ишленген, не жаны бла да бийик жетишимле болушук тунг келеди. Бизни не ишюбюге да башламчылык этген, эс тапдырып алгъа келгендиргенлей тургъан школубузу онулушурдыла. Алагъа улуы кызыл эгеримиз келеди.

– Бюгюнлюкте сабыле окургъа артыкъ бек тартылмадыла деген оюму теректе эшитире тошуй. Ол жаны бла сен ишленген школда кая кылайды?

– Айкай да, окургъа сюеген, соймеген сабыле къачан да, къайда да болгъан болупла. Алай бийли берю, насийатлы жаны бек ишленген школ районда, республикада да алычланы санындады. Школун директору Геккиланы Норжан окутуу амаланы не торлюсюн да уста айтырыларыбыз юлейди, школун аякъаскъа ючюн, къолундан келени аймакды. Хар усталы оюмуна тынгъалы биледи, ишни юсюнде не жангы зат этилгире керексим коллектив

Башламчылыкъ

Кюнакъбайлыкъны терелерин къайтара

Шимал-Кавказ элде Юг федерал округлада къонакъбайлыкъ эм гастрономия жаны бла орталыкъ профессионал билим берюню биринчи арасы 2027 жылда Къабарты-Малкыр къырал аргар университетте ачылыганды. Аны юсюнде «Тас Кавказ» информация арада ётген пресс-конференцияда КъМР-ни курорта элде туризм жаны бла министр Аскер Бифов айткъды.

Мадар

Тишырылагъа жоралан

Жуукъ заманда Къашатата уа «Юйор» миллиет проекте кирген «Аналыкъ бля сабийликни наскъалу» федерал проектте кайре тишырылагъа багъуу ара къайтырылагъа берилдикли. Ол ашуур-гинеколог буюнлукуна адамлагъа жашагъан жерлеринде тапдыргъа ашы себеплик этжердик, деп билдиргендиле КъМР-ни Саулыкъ сакълау министрствосуну пресс-службасындан.

Араны уллулугу 513 квадрат метрге жетердик. Мында тишырылагъа амбулатор-поликлиника эм багъуу-профилактика жаны бла тишимли топилыкъ тапдырылганды. Аны УЗИ бла кардиотокорагари (КТГ), процедурада эт-

бла кенгешеди. Мен да элим школун айнууна юлюшюмо къошаргъа онгум болгъанычы кесик къуанам.

– Сен ишинде шендогъо амаланы жайрынамсыз?

– Ишим бек жарыкълы тамамлар ючюн, шендогъо технологияланы, жангы спорт оборудуваныны, фитнес-тренажерланы эм сабий дерде къылай бир къымлыдыгъан тергендире прижениланы кенг жайрынама. Ол сабийлени физкультураны дерслерине кёл салып юреширге келендирди.

– Андан сора да, мен видеога алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

– Ишимиз юсюнде школда спорт секцияла, кружокла бармыдыла?

– Энди элде школдада, алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

Окуучуларыбыз бир бирини ишин багъалы билген, керек болса, не жаны бла да он тапдыргъан адамлагъа. Алтайланы арасында ишленген, не жаны бла да бийик жетишимле болушук тунг келеди. Бизни не ишюбюге да башламчылык этген, эс тапдырып алгъа келгендиргенлей тургъан школубузу онулушурдыла. Алагъа улуы кызыл эгеримиз келеди.

– Бюгюнлюкте сабыле окургъа артыкъ бек тартылмадыла деген оюму теректе эшитире тошуй. Ол жаны бла сен ишленген школда кая кылайды?

– Айкай да, окургъа сюеген, соймеген сабыле къачан да, къайда да болгъан болупла. Алай бийли берю, насийатлы жаны бек ишленген школ районда, республикада да алычланы санындады. Школун директору Геккиланы Норжан окутуу амаланы не торлюсюн да уста айтырыларыбыз юлейди, школун аякъаскъа ючюн, къолундан келени аймакды. Хар усталы оюмуна тынгъалы биледи, ишни юсюнде не жангы зат этилгире керексим коллектив

– Андан сора да, мен видеога алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

– Ишимиз юсюнде школда спорт секцияла, кружокла бармыдыла?

– Энди элде школдада, алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

Окуучуларыбыз бир бирини ишин багъалы билген, керек болса, не жаны бла да он тапдыргъан адамлагъа. Алтайланы арасында ишленген, не жаны бла да бийик жетишимле болушук тунг келеди. Бизни не ишюбюге да башламчылык этген, эс тапдырып алгъа келгендиргенлей тургъан школубузу онулушурдыла. Алагъа улуы кызыл эгеримиз келеди.

– Бюгюнлюкте сабыле окургъа артыкъ бек тартылмадыла деген оюму теректе эшитире тошуй. Ол жаны бла сен ишленген школда кая кылайды?

– Айкай да, окургъа сюеген, соймеген сабыле къачан да, къайда да болгъан болупла. Алай бийли берю, насийатлы жаны бек ишленген школ районда, республикада да алычланы санындады. Школун директору Геккиланы Норжан окутуу амаланы не торлюсюн да уста айтырыларыбыз юлейди, школун аякъаскъа ючюн, къолундан келени аймакды. Хар усталы оюмуна тынгъалы биледи, ишни юсюнде не жангы зат этилгире керексим коллектив

– Андан сора да, мен видеога алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

къуанганма. Республикада, андан тышында да болушук кюноргула да, бек биринчиден, окушун сабийлерини бла юйорюмо къуандырар ючюн къагышаргъа сюеме. Алычланы санында болупра да аны ючюн итинеме.

– Аскер, Фамхулу жырчы къызыбиз Тебердиланы Зураа бла юйор къулар, къызыкчык да ёсорюсыз. Бусагъада жаш адамла элде жашаргъа, ата-ана бла тураргъа артыкъ соймейдиле. Аны къылай къварайсыз?

– Насыпны хар адам да кесича аныгъал болуп. Мен да кесими эм насыпны адамгъа санайма. Эрттен-ингир атаны бла анагы, ала сени юкденгити багалзаканарны, тукумларын эскерткенлерини кёрген да насыпны сайла-масыды. Арбазда таматала болган къярада адет-тёбенимиз сакъларгъа, аладан кёл затла юйренирге болушук болупла.

– Ишимиз юсюнде школда спорт секцияла, кружокла бармыдыла?

– Энди элде школдада, алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

– Ишимиз юсюнде школда спорт секцияла, кружокла бармыдыла?

– Энди элде школдада, алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

Окуучуларыбыз бир бирини ишин багъалы билген, керек болса, не жаны бла да он тапдыргъан адамлагъа. Алтайланы арасында ишленген, не жаны бла да бийик жетишимле болушук тунг келеди. Бизни не ишюбюге да башламчылык этген, эс тапдырып алгъа келгендиргенлей тургъан школубузу онулушурдыла. Алагъа улуы кызыл эгеримиз келеди.

– Бюгюнлюкте сабыле окургъа артыкъ бек тартылмадыла деген оюму теректе эшитире тошуй. Ол жаны бла сен ишленген школда кая кылайды?

– Айкай да, окургъа сюеген, соймеген сабыле къачан да, къайда да болгъан болупла. Алай бийли берю, насийатлы жаны бек ишленген школ районда, республикада да алычланы санындады. Школун директору Геккиланы Норжан окутуу амаланы не торлюсюн да уста айтырыларыбыз юлейди, школун аякъаскъа ючюн, къолундан келени аймакды. Хар усталы оюмуна тынгъалы биледи, ишни юсюнде не жангы зат этилгире керексим коллектив

– Андан сора да, мен видеога алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

– Ишимиз юсюнде школда спорт секцияла, кружокла бармыдыла?

– Энди элде школдада, алып шахарда, кёл торло секция, кружок ишлейди деген кыйынды. Алай школун таматасы, району, республиканы кулукчулары да, сабыле спорт бла юрешчира амалла къурайдыла.

Окуучуларыбыз бир бирини ишин багъалы билген, керек болса, не жаны бла да он тапдыргъан адамлагъа. Алтайланы арасында ишленген, не жаны бла да бийик жетишимле болушук тунг келеди. Бизни не ишюбюге да башламчылык этген, эс тапдырып алгъа келгендиргенлей тургъан школубузу онулушурдыла. Алагъа улуы кызыл эгеримиз келеди.

Къайсы элибизни юсюнде даянтсан да, аны тарыхы бек байды. Ала бла байламлы кёл хапарла, таурула жюргюйдюле. Ауздан-аузгъа айтыла, тёлденд тёлге ёте келендиле. Кими сакъланганды, кими унутулганды. Алгъаракъа, алагъа да былгымда болгъан эдим. Анда эки огулду аксыкъалыла – Къудайланы Азизге бла Атакуяланы Маммашча – тобо, этни юсюнде сорган эдим. Ала келери кёрюп, шагъат болгъан ишлени юсеринден айтан эдик. Эсимде кылганы бла сизни да шагъары этимиз.

Совет власты ахыры бла тохташкандан сора, элде ара молюк къуралып тебирейдиле. Алгъа Чегем жанында колхоз къуралды. Ол баям, 1932 жылы болды. Аны энчины жылдында былгымда къуралдыла колхоз. Аны биринчи председатели Жа-заланы Абукев эди, энчины Си Мурачакдан болганды. Аны эзындан а Тебердиланы Юсуп, Багъаланы Аю, ала барсы да этни адамны бек иги болгандыла, ишленген да этгендиле, кюлаилары да кёлоргендиле. Былгымны колхозуну байлыгы битеу халкъыбызга да белетимиз деп Кёчюнюкюне замандында Къазакстанда, Къыргызстанда тургъан адамларыбыз айта эдиле: «Журтубузга къайтаскъ, Мурачакуну колхозна барлыкъбыз», – деп.

Урушун алгъанда жылдыда былгымны колхозунда, къыз молкон санамы, 15 минг къыю, 4 оот-вору фермасы болганды. Элде уа ол заманда къыю бла жарым чаклы юл болганды. Тогъуз, он, андан да кёл сабийли юйорле бар эдиле.

Туугъан элине — алтын бешик

Сөз ючюн, Арафшакъланы Мусаны сегиз жашы бла юч къызы болганды. Урушун кезиуде аны эки жашы акырге кетип, экиси да андан кыймай къалгандыла. Колхозну уа башында айтылган малларындан сора да, Бакиндан юл минг къыю турганды. Аланы жылгъа бир кер, май айда, къыргъандыла, ала беш килограммдан артыкъ жон бере эдиле. Ол жон, биринчи сортха саналып, бийик багъа бла сатылганды.

Элден къылай алача кёл жон бермесиле да, эттери татулу болганды. Алагъа къырагъан да тынч эди, мал аш да къорагъанды. Бирде къышдан къаудан отлап чыгъа эдиле.

Колхозну малы кёл болганды. Колхозну аш-аузын абадан ла бичен ишлерге кетселе, маллагъа сабыле къырагъандыла. Башха жулушла этгендиле. Школдан сора уа, фермадагъа ётуп, буюла кетюп тургандыла. Аланы да бир кюно зыраф болмагъанды.

Ишлерге соймеген жокъ эди. Халкъ алай ишлеп тургъанлай да, мал аш да болмасын деп, бичен кезиуде эки сюрюню бир этип, малчыланы жартыларын биченчи жыйылагъа къыша эдиле. Аны х

